

Wstęp

Oddajemy do rąk czytelników kolejny, jeszcze obszerniejszy, tom wydawnictwa poświęconego dziejom biurokracji. We wstępach do tomów poprzednich określiliśmy zarówno zakres rzeczowy, jak i geograficzny wydawnictwa. Deklaracje te pozostają aktualne. Pozostajemy w przekonaniu korzyści płynących z badania biurokracji w szerokim kontekście geograficznym i instytucjonalnym. Publikowane prace ponownie dotyczą struktur państwowych, w skład których wchodziły tzw. ziemie polskie - w praktyce z dużym naciskiem na Imperium Rosyjskie. Tym razem należy zwrócić uwagę na tendencje nowe, które uwidoczniły się w tomie niniejszym.

Z przyjemnością przedstawiamy Państwu prace o charakterze ogólnym (syntrycznym lub teoretycznym). Opracowania prof. Zbigniewa Naworskiego i prof. Walerija Stiepanowa mogą z powodzeniem stanowić podstawę do orientacji w historii służby publicznej nie tylko Polski i Rosji. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że termin *biurokracja* w historiografii rosyjskiej nabrał nieco innego znaczenia, niż w polskiej - poza zasadniczymi składowymi często używany jest na określenie samej tylko klasy urzędniczej. Z czy trzeba się liczyć czytając artykuły zamieszczone w tej publikacji (także przetłumaczone na język polski).

Z kolei świetna praca prof. Ludmiły Mazur śledzi inny kluczowy aspekt biurokracji - „dokumentowanie”, które może być papierkiem lakmusowym miejsca w cyklu rozwojowym ustroju władz - czego dowodzi Autorka. Na odrębne potraktowanie zasługuje praca prof. Igora Isajewa prezentująca podejście teoretyczne najwyższej próby. Gra słów w tytule tej pracy oddaje nie tylko przypadkową, ale i o wiele groźniejszą, rzeczywistość możliwość zamiennego traktowania tych zjawisk.

Prace pozostałe, choć nie pozbawione wątków lub wręcz przesłania ogólnego czy teoretycznego, to jednak koncentrują się na tematach jednorodnych, podzieliliśmy między kilka działów. Pierwszymi chronologicznie i rzeczowo są prace pokazujące różne biurokratyczne aspekty okresu prebiurokratycznego - kształtowania kultury, kadr i struktur oraz procedur. Wszystkie te aspekty można rozważać, lub czynią to sami autorzy, jako elementy formowania się biurokracji: zarządzania poprzez pismo, hierarchizacji struktur, profesjonalizacji aparatu itp. Najobszerniejszy dział (*Biurokracja w ustroju tradycjonalistycznym*), choć zróżnicowany wewnątrz, traktuje o technikach realizacji kompetencji przez monarchię (absolutną i konstytucyjną) oraz Kościół. Tematyki biurokracji XX w. dotyka 12 prac, które zostały zgrupowane w dwóch działach: *Biurokracja w warunkach republiki* (rozpoczyna go artykuł traktujący o organizacji działającej w królestwie, to jednak specyficzne warunki ustrojowe oraz społeczny charakter organizacji determinują umieszczenie tej pracy w tym właśnie dziale) i *Biurokracja komunistyczna*.

Wstęp

Publikowane 45 prac, z czego połowa autorstwa uczonych z Rosji i Ukrainy, daje możliwość doskonałej orientacji, nie tylko w wynikach badań, ale - co dla wielu będzie nawet istotniejsze - w kierunkach tych badań, ich metodologii i warsztacie. Jest to wreszcie kopalnia wiedzy na temat stanu badań, a w przypisach można znaleźć rekomendowaną przez Autorów literaturę przedmiotu i wskazówki dotyczące źródeł.

Materiał ze względów technicznych podzieliśmy na dwie fizyczne części, ale z zachowaniem ciągłości numeracji stron. Prace obcojęzyczne bądź przetłumaczyliśmy bądź zaopatrzyliśmy w polskie streszczenia. Niezależnie od tego wszystkie artykuły posiadają streszczenia angielskie.

Artur Górak
Dariusz Magier